

בדברי אדר

פרשת שופטים תשפ"ז
שנה ל"ג גליון ה'

הדח"נ מוצש"ק ר"ת
י-ם 8.40 8.02 6.48
ב"ב 8.38 8.04 704

1506

יו"ל ע"י מכון "דובב מישרים"
טל: 151545703653
ת.ד. 5262 ירושלים

אמרות טהורות
מספח"ק על פרשת השבוע
נא לשמור על קדושת הגליון

נשתנה דם ישראל מדם חיות ועופות, הסיבה היא "דברי ריבות בשעריך", המריבות ושנאת חנים שהיו ביניהם. (הרה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי ז"ע)

על פי התורה אשר יורוך ועל פי המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל^(א). מצינו בגמרא (שבת סא) חשיבות לימין, שניתנה תורה בימין, ויש חשיבות לשמאל דקשירת תפילין היא בשמאל. ואיתא שם: "אמר רב נחמן בר יצחק ירא שמים יוצא ידי שתייהן" נועל של ימין וקושר של שמאל, כי חשיבות שמאל היא בקשירה, ע"ש. "ושמאל יאמר האדם מה לי דקדק בזה, הלא ימין ושמאל אברים שלי הם, ולא יחר אפס עלי, ומה שייך בזה יראת שמים, לזה אמר הפסוק: 'ולא תסור מן הדבר אשר יגידו' - החכמים גם במה שהוא לך ימין ושמאל' שהם - איברים שלך, מכל מקום לא תסור מדברי חכמים, לפי שהכל דוגמא לדלעילא וכל עשיותיו ראוי להיות על דוגמא עליונה, והוא רמו נאה".

כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם^(ב). וברש"י מחז"ל בעיני כולם כסוס אחד. ובס' שם משמאל הביא שאביו האבני נזר הקשה מה שייך נגד הקב"ה כביכול לומר הבדל אם הם סוסים רבים או סוס אחד, וי"ל עפ"י מ"ש המפורשים שהפי' עם רב ממך, ממך הדבר שהם עם רב, כי ע"י חטאי האדם נתוספו כוחות העכו"ם, ועי' באו"ח הק' בשפת אמת. והנה האדם נדון על פרטי מעשיו ואם רובם זכויות ונמצא צדיק ואם בהיפוך וכו' (קדושין סז). ולזה כמה שהחסירו ישראל בקיום התרי"ג מצות נתוספו כוחותיהם של העכו"ם, וזה וראית סוס ורכב עם רב ממך, ולזה באה ההבטחה דמ"מ מחסד השי"ת שאינו בא אז לחשבון פרטי עם עמו ומקבל כוונתם הרצויה לקבל עליהם עול מלכות שמים להיטיב דרכם בהנחת ה' להם מאויביהם מסביב, וכמאמר הכהן המשיח שמע ישראל וברש"י מחז"ל אפילו אין בכך זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם, וזה אע"פ שבעיניך רבים הם כי כפי חשבון הזכויות הם ח"ו רבים ממך, בעיני הם רק כסוס אחד כי קריאת שמע שלכם בקבלת עול מלכות שמים מכריע הכל. (ברכת שמעון)

כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עמה וגו' כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות כי האדם עין השדה וגו'. (וי' טז). גוף האדם נקרא "עיר", כמו שדרשו רז"ל (נדרים לב): על הפסוק (קהלת ט, יד): "עיר קטנה ואנשים בה מעט". ובאה התורה הקדושה להזהיר את האדם, שכאשר יתעורר לשוב בתשובה, ויצור על הגוף לסגוף, אל יאמר: "אבטל את עצמי מכל וכל עניני עוה"ז, ואפילו ההכרחית", דאינו רשאי לעשות כן. וביותר יש להזהיר בכך בחודש אלול המעונת לתשובה טרם בוא יום הגאון. והנה, מבואר בספח"ק שבחודש אלול יש תרצ"ו שעות המעונת לתשובה. ולרמז זה אמר דייקא "כי תצור" לרמז על חודש אלול בו יש תצור" שעות. וזה הרמז: כי תצור" אל עיר "ירוצה" לומר, שתרוצה בחודש אלול, בתרצ"ו שעות שבו, לצור אל עיר, שהוא הגוף ולסגף אותו, כמבואר בכל הספרי מוסר אשר בימי אלול צריך האדם להתענות ולסגף את עצמו לתקן מה שפגם, וזהו שאמר: להלחם עליה, רצ"ל מלחמת היצר, 'לתפשה' - להכניע הגוף ותאוותיו. לזה אמר: 'לא תשחית את עצה', רצ"ל לא תסגף את עצמך יותר מדאי ולא תשחית את הגוף שהוא כעץ... שלא יכלה את גופו בסיגופים יותר מדאי רק הכל בהשכל ובמישור. ואמר הטעם: 'כי ממנו תאכל' רצ"ל כי על ידי הגוף תאכל לעוה"ב, כי תעשה מצות ומעשים טובים בגוף ובזה תזכה לחיי העוה"ב, ואם תכלה כל גופך בתעניתים וסיגופים יותר מדאי, אזי לא תוכל אח"כ לעבוד את השי"ת ולקיים מצותיו בפועל. (אמרי יוסף)

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך כו' ושפטו את העם משפט צדק^(טז יח). דהנה הקב"ה שופט את הכנסת ישראל בבוא יום המשפט, בגורל רחמיו וחסדיו, אך צריכין אתערותא דלתתא לעורר את המדה של רחמנות למעלה, ועל ידי מה נתעורר אותו המדה של חסד, כשאנו למטה מתנהגים בחסד וממלדים זכות על איש מישאל לדונו לכף זכות, ואז על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותו המדה, ומלמדן גם עליו, וגם על כל זרע ישראל חסדים, ואם כן האדם מעורר בעובדא שלמטה השער העליון לפתוח שערי חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל. וזהו שאמר שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, רצה לומר שאתה בעצמך תתקן ותתין המשפט של מעלה על ידי שעריך, והוא השערים שלך שאתה עושה ומעורר במעשיך. וזהו ושפטו את העם משפט צדק, רצה לומר כל איש ילמוד את עצמו להתנהג לשפוט את העם משפט צדק, ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל, ואז האדם מעורר השער של מעלה, ועל ידי זה יוצא בדין זכאי במשפט של מעלה, כי במדה שאדם מוריד מורדין לו (מגילה יב). (קדושת לוי)

ולא תקח שוחד^(טז יט). במסכת כתובות (ק"ב ע"ב) דרשו חז"ל, מאי שוחד שהוא חד. ושמעתי בשם הגאון החסיד המקובל רבי משה טייטלבוים זצ"ל אב"ד ק"ק אוהעל רמז נכון, דקרא דלא תקח שוחד סופי תיבות אחד, ואם לוקח שוחד, נסתלק ה'לא' - ונשאר חד. ורמז לזה בפסוק מי יתן טהור מטמא לא אחד^(איוב יד ד), דמקבל שוחד סופו לומר על טמא טהור, והיינו מי יתן טהור מטמא לא אחד [זה שחסי מילת אחד ונשאר חד], ודפח"ת. (חידושי רבי עזריאל הילדסהיימ)

כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' דברי ריבות בשעריך וגו' (ח נ). יש לפרש בדרך רמז שיש כאן תוכחת מוסר לבני אדם ההולכים אחר שרירות לבם הרע ואינם מאמינים כלל שיש משפט למעלה להשגיח על כל פרטי מעשה בני אדם. וסיבת הדבר, יען כי רואים דרך רשעים צלחה, ואף שעוברים עבירות בכל יום, אינם נענשים עליהם תיכף, ולכן נופלים הם ברשת הטעות חלילה דלית דין ודיין. אמנם עיניהם טח מראות, שהיה להם לקחת ראייה משופטי הארץ הממונים מטעם המלכות, אשר יש כמה פעמים שאדם עובר בגניבה ורציחה וכדומה, ועם כל זה אם השופט הוא בטוח שהעברין לא יברח, כי יש לו בית, שדות ורכמים, אז יתן לו להלך חפשי בביתו וזמן המשפט ימשך שנה או שנתיים, אשר כמעט נשכח מאת בעל העבירה כל הענין, אך בבוא זמן גמר המשפט יענישהו וינתן לבית הסוהר. וכמו כן הוא להבדיל במלכותא דרקינא, יען אשר בידו נפש כל חי ובטוח כביכול שלא יברח מתחת ידו, וארץ אפים הוא, לכן אינו ממהר להיפטר, אבל אין שכחה לפני סכא כבודו ועל הכל יבא אלקים במשפט, ו"כל האומר הקב"ה ותרן הוא, יתרו חייו" (ברק ג). וזהו "כי יפלא ממך דבר למשפט" שנעלם ממך דבר המשפט מחמת אורך הזמן, אזי תקח לך ראי'; "דברי ריבות בשעריך, היינו מהמשפטים הנהוגים בעולם הזה ואז תדע כי לא נשכח שום דבר, ועל הכל יבוא עת משפט.

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם... דברי ריבות בשעריך. יבואר בדרך דרוש, על פי המובא בילקוט, ששאלו מלאכי השרת להקב"ה למה חסת על כבוד חיות ועופות וחייבת לכסות את דמן, ולא חסת על כבוד ישראל, שנאמר: "שפכו דמם כמים סביבות ירושלים ואין קובר", השיב להם הקב"ה, בשביל שנאת חנים שהיה להם זה על זה. דברים הללו מרומזים במקרא זה, "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם", פירוש, כי יפלא ממך, למה

כן הרגיש מרן ז"ע, וציין בפה קדשו כל חודש אלול כולו נחשב בבחינת של שנה אחת לפני התפילה.

לקראת סוף השבוע של פרשת ראה הגיע המרא דאתרא הגה"צ רבי יונתן שטייף זצ"ל ראב"ד פעסט, לבקר את כ"ק מרן [מח"ר מבעלזא] ז"ע, בלוויית כל ראשי הקהילה, שכבר עתה להעלות כמה ענינים העומדים על הפרק, הנוגעים לסדר התלוכות קדשו של כ"ק מרן ז"ע, למען דעת אף ויכיד לסדר הכל על צד הטוב ביותר, לקראת ימי הרחמים והרחון הממששים ובאים.

בתוך הדברים שאל רבי יונתן זצ"ל את כ"ק מרן ז"ע, האם ראו איזה השתנות בבעלזא בהגיע שבת מברכים אלול, נענה כ"ק מרן ז"ע: "יוען מ'איז ענגאנגען צו ראש חודש בענטשן, האט מען געדארפט צו לייגן פאר די טאטע ז"ל נאך א קאלדערער, און ווען ס'איז געקומען שבת סליחות, האט מען נאך געדארפט צו בענגן א ווארעם פלאש צו ווארענען".

כיצא כזה נשמע באותם ימים, בעת שנכנסו בקודש פנימה מספר אברכים מבקשי ה', וביקשו לשמוע אך היה נראה חצר הקודש בעלזא בחודש אלול, סבורים היו ש"כ"ק מרן ז"ע יגלה טפח וטפחים משבב ההשגות הנעלות... אולם כ"ק מרן ז"ע השיב: "חודש אלול? ! חודש אלול איז דער טאטע אריין צו די מאמע, און געזאגט, אז מ'דארף שוין אראפ נעמען די דאכענעס, עס וערט שוין קאלט אן דרויסן".

(ספר ההצלה, חלק ב)

הרה"ק רבי משה'ניו מביאן - קראקא זי"ע הי"ד - ג' אלול

הרה"ק רבי משה מביאן הי"ד לוינה... בין הגאונים הגדולים ממליצה, שקבעו אז את משכנם ביניה, ניתן למנות את הגאון האדיר רבי מאיר אריק, רבה של בוטשאטש וטורנא, הגאון האדיר רבי אברהם מנחם שטיינברג, בעל "מחזה אברהם", הגאון האדיר המפורסם רבי יוסף ענגיל מקראקא, הגאון הגדול רבי חיים יצחק ירוחם מאלשטאט, הגאון הגדול רבי בנימין כ"ץ מטשרנובין, ועוד ועוד. במיוחד נוצר והתקיים הקשר בינו לבית

הגאון רבי מאיר אריק, בכל יום קיבל ידיעה מה שנתחדש בבית מדרשו של רבי מאיר אריק, לפעמים, כאשר נתגלו סתירות או קשיים בחידושי של הגה"ק מבוטשאטש, הטיח את עצמו ועסקו זמן ממושך בדינים, וויכוחים ויכוחים בעניני הלכה ופסול. אך אצל הגה"ק מברודי היה מבקר לעתים קרובות ודן עמו בשאלות תורניות ובחידושי תורה, ומענין, כי כאשר סיים את כתיבת ספרו "מחזה אברהם", הביא את כתב הדין, לפני שמסרו לדפוס, אל רבינו, כדי שיחווה דעתו עליו. ואכן, בשני גדולי התורה אלו רבי מאיר אריק ורבי אברהם מנחם שטיינברג קשור הסיפור הבא: שני הגאונים התווכחו פעם ביניהם על מאמר בירושלמי, רבי מאיר אריק טוען בתוקף ובלהט כי לא מופיע מאמר כזה בתלמוד ירושלמי, ואילו רבי אברהם מנחם שטיינברג טוען באותו תוקף ולהט: יש מאמר כזה!... אין לפניהם באותה שעה ספר מקור שיוכלו כל אחד להוכיח את צדקתו, נמנו וגמרו ביניהם לשאול להרה"ק רבי משה מביאן הי"ד שכידוע היה אז אברך צעיר לימים, כדי שיכריע ביניהם. משבאו אליו וסיפרו לו על הויכוח ביניהם, השיב רבינו מניה וביה: אין זה מאמר בירושלמי, אלא יש ספר המביא גירסות ישנות בירושלמי, ושם זו מופיעה!... בו מבואר וזכר הגאון מברודי ואמר: אמנם כן, לא בירושלמי כי אם באותו ספר ראיתי את המאמר, ומרוב התרגשות קם ונשק לרבינו על מצחו בשנת תרע"ז על אף פטירת חו"ז הפחד יצחק זי"ע, שהשפיעה עליו אף קשה, כי נפשו היתה קשורה בנפשו - אמנם שחזתו ודוידו נשארו לגור בוועין רק זמן קצר, ואח"כ נפרדו והתיישבו במושבות: שערניובין, לייפציג, לעמבערג ויו יורק אבל הוא נשאר בוועין.

סיפר הרב ר' מאיר לאמעט שמעתי מהגה"צ ר' יעקלי טירקל זצ"ל, שכשנסתלק הרה"ק ר' יצחק מביאן זצ"ל בשנת תרע"ז, הלך רבו הגאון ר' מאיר אריק זצ"ל עם פתקא להרה"ק ר' משה'לע מביאן זצ"ל. אמר לו רבי משה'לע, דער רב אריק? ולא רצה לקחת ממנו את הפתקא, אמר לו ר' מאיר, איך דארף אריק א שוועה. אמר ר' משה'לע, תעלה בעידיה סגיד ליה, ולקח את הפתקא.

שמעתי מכ"ק מרן מח"ר מבעלזא ז"ל פעם בסעודה שלישית בשבת מברכים ראש חודש אלול, דאיתא בזוה"ק בטעם וכוונת התקיעות, ע"ד בעו לכונא לבא ורעותא בהני קלא ולמהדר תיובתא קמי מאריהון וכו', והכל תלוי בתשובה, וסיים כ"ק מרן ז"ל, דע"כ נתנו לנו את חודש אלול שנוכל לשבו בתשובה, ולחזק עמנו להתקיעות. (כ"ק מרן אדמו"ר מהרי"ם מרחמיסטריווקא זצוק"ל תכין לבם, עמוד לד)

ראיתי בכתבי הרב הקדוש המפורסם מח"ר מבעלזא זצוק"ל, וזה לשונו להכללות ישראל, כיון ששמעו שמברכים ראש חודש אלול, משימים יראת השם נגד פניהם, הגם שבכל השנה יש לישראל יראה מהבורא ב"ה, מכל מקום בחודש אלול יש להם יראה כוללת, ושופכים הלבבות לפני השם ב"ה, ממילא מתברך בשנת חיים, וחיים כולל הכל הן רפואה הן פרנסה.

סיפר לי כ"ק אדמו"ר מהרי"ם מרחמיסטריווקא זצוק"ל, כי בזימנא חזא כאשר נכח בצ"ק של מרן [מח"ר מבעלזא] זי"ע בשבת קודש מברכין אלול, וזכה אז לשמוע בעת השלחן השתדוד דרעוון, כסיום אמירת התורה ודברי הכיבושין והברכות וכו' הנהוגים בבעלזא האמורים למעלה, ואשר נחקקו בלבו כל השנים, גם כי היה ש"כ"ק מרן ז"ע הוסיף לומר אז בהאי שבתא בין הדברים, על אודות מה שמואב בחז"ל במסכת ברכות דף ל' ע"ב, על חסידים הראשונים שהיו שהיו שעה אחת לפני התפילה, והנה התפילות של הימים הנוראים הלא צריכות הן הכנה דרבה, ואשר על

תולדותיו: הרה"ק רבי משה'לע באיאנער זצ"ל נולד בפורים תרמ"א לבינו הרה"ק רבי שלום יוסף מהוסיאטין זי"ע, בן הרה"ק רבי מרדכי פייוויש מהוסיאטין זי"ע (בן הס"ק קדוש ישראל מרדכי זי"ע) ולאמו הרבנית הצדקת מרת חיה ע"ה בת הרה"צ רבי אפרים מרגליות ממאציב זי"ע חתן המגיד הק' רבי אברהם מטריסק זי"ע בעל מגן אברהם, בהיותו כבן שנתיים, נתייתם מאביו הרה"ק רבי שלום יוסף זצוק"ל, שנפטר על פני אביו הק' ב' טבת תרמ"ג. זקנו הק' אדמו"ר הזקן מהוסיאטין זי"ע נעשה לו כאב וחונן על ברכיו, בחביבה מיוחדת גידלו וחיוכו ועיצב את דמותו הרוחנית לתפארת. כבר בשחר ילדותו, כשר בו כי לגדולות נוצר.

בהיותו כבן שנים עשרה נחלה ונסע לקראקא להתרפאות. מסופר כי בעת שנכבד אליו בימים ההם מכתב מענה מחצר הקודש של זקנו, תיארו המשמש בקודש בתוארים הרגילים לניק וחכים כוונתיה, ציוה עליו אדמו"ר הזקן מהוסיאטין זי"ע פעמיים להתחיל מחדש בתוארים יותר גדולים ומופלגים באמרו, "ניין, מיין משה'ניו קומט א גרעסער טיטעל" [=לא, למשה'ניו שלי מניע תואר יותר גדול].

למשה'ניו שהה כשנה עד סמוך לפורים תרנ"ד יום הגיע לקראקא בל מצוה, אז דרש במפגיע כי רצונו לחזור להוסיאטין, כדי שזקנו הק' יניח לו התפילין בפעם הראשונה. ועל אף שאלו שנתמנו לפקח עליו ולשרתו בימי חליו, רצו להשפיע עליו שישאר להמשיך בטפול ברושיות, סירב בכל עוז ונשאר וחזר להוסיאטין, שם חגג את הבר מצוה וכן עשה בחצר זקנו הק' לחג הפסח. אחר החג חזר לקראקא ונעשה לו ניתוח.

ביום כ"ב אייר חשך עליו עולמו, בהסתלקות זקנו הק' שהיה לו כאב, ועוד הספיק לחזור להוסיאטין להלוייה. אחר הסתלקות זקנו הק', נשאר לגור עד חתונתו בבית דודו הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זצוק"ל, ממלא מקום אביו בהוסיאטין.

כבר במעלה התנכר כי לגדולות נוצר, הוא נתפרסם כגאון מובהק, שכלו היה צח ובהיר, מוח חריף, בעל מדות תרומיות, ובקי בכל חדי התורה, עד שהגאון האדיר רבי מאיר אריק זצ"ל התבטא עליו פעם: הוא חד בדרא בגלגל ובנסתר. ופעם כתב עליו התואר בוציא קדישא.

כשהגיע הרה"ק רבי משה'ניו לפרק הנישואין דובר בו נכבדות עם הרבנית מרת מרים ע"ה בת דודו הרה"ק רבי מנחם נחום מביאן - טשרנובין זצוק"ל, בנו בכורו של הרה"ק הפחד יצחק" מביאן זצוק"ל וחתן הרה"ק הראשון מהוסיאטין זצוק"ל. נשואיו התקיימו באינן בסיון תרס"א ברוב פאר והדר, בהשתתפות האדמו"רים לבית רוזין וטשרנאביל,

עד שבשנת תרפ"ה נקרא ע"י חסידי בוואן מקראקא לבוא לכונן משכנו בעיר קראקא המעטירה, שם נתגלה גדולתו ותפארתו ביהר שאת יותר עז, ושמו הגדול הלך לפניו, והיה מעמדו התהוה של היהדות החרדית בגליציה ובפולין בימים ההם.

עם פטירתו הפתאומית בשנת תרצ"ד של ידידו הגאון האדיר רבי מאיר שפירא זצ"ל אב"ד וראש ישיבת חכמי לובלין, נתקש לבוא ולעמוד כנשיא הישיבה הקדושה בלובלין. נהג את נשיאותו ברמה ואלפים הלכו לאורו. שקול ומדוד מכון ומאוזן אינו עושה תנועה קלה שבקלות בלי שליטה וכיוון, מוחו שולט על ליבו בצורה נפלאה, כך ראוהו כל אלה שזכו להסתופף בצילו אין האיש זו או נע שיעור כלשהו מן הדרך שהתווה וקבע לעצמו, והדבר התבטא הן בדרך לימודו, הן בעבודת ה' ותפילה (תמיד ארך בדיוק נמרץ כמו לפי שעה) [תפילה ר"ה ארכה 75 דקות של חול 10 דקות ושל שבת 7 דקות] סדר הנענועים בימי חג הסוכות ארכו אצל רבינו זמן רב.

כ"ק מרן ראש הישיבה בעל הברכת שמעון זצוק"ל סיפר מעולם לא תקע יתדות אלא הכל בדרך אפשר, וכן מעולם לא נשמע תירוצו בדרך ניצוח ושמחה, וכן מכאשר ה' מיישב איזה ענין מוקשה מגדולי הדור שאחרים נשארו בקושי והרגיש שמחה בעצמו בזה שזכה ליישב דבריהם, והיה לו ענין מיוחד ליישב דברי הגה"ק האדמו"ר זצ"ל וראו שהי' אצלו ממש זכי ליישב דבריו.

מביאים את זה ב' אמרות קודש מרבינו שהביא ראש הישיבה ז"ע בספר ברכת שמעון. "קרא למשה מתנה בבית גזי היא טמונה וכו' תנה לעדת מ"י מנה." י"ל עפ"י מה ששמעתי מהגה"ק האדמו"ר מ"שה'ינו מביאים זצ"ל ה"ד לפרש המאמר אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפי מ' אתם מטהרין ומי מטרה אתכם, כי ימי הפטירה הם לטהר את בנ' ולהכשירים לקבלת התורה וזה לפני מ' היינו לפני יום החמישים מ"י אתם מטהרין כי בספירת השבעה שבועות של מ"י יום עבודתכם לטהר א"ע ומי מטרה אתכם כי ביום החמישים הקדושה בהאמה למעלה מטהרת את האדם אחרי הכנתו הראויה לזה, וזה האומר בפתחו של חסל סידור פסח קומים זצ"ל עדת מ"י מנה הסופרים חמשים יום ע"כ. והו' י"ל מתנה בבית גזי היא טמונה תנה לעדת מ"י מנה העדה הקדושה המתקדשת ומטהרת בספירת חמשים יום לקבלת התורה ראויה לזכות במתנה זו.

"ואכלם אכול ושבעו והללם את ה' א"ה אשר עשה עמכם להפליא." בשם הרה"ק רבי משה'ינו מביאים זצ"ל שמעתי לפרש את הפסוק על דרך מ"ש הרמ"א או"ח שפ"י נוסח הברכה אשר יצר את האדם בחכמה וכו' ומפליא לעשות, וזה מנה ששומר רוח האדם בקרב וקושר דבר רוחני בדבר גשמי וגו', וז"ש כי זה אשר עשה ה' להפליא שעי"ה האכול ושבעו מהללים את שם ה', ודפח"ח.

במגעו ומשא עם הבריות מעולם לא ראוהו כועס, גם אם הטרידוהו אנשים, גם כאשר באו לפניו אינשי דלא מעלי לא הוציאו אותו משלוותו. קירב הרה"ק רבי משה מביאין הי"ד אנשים בכל המאמצים, לא דחה מלפניו גם מי שהחל להתערער במעט במעמדו בעיניי יהדות. לכל ימי ממנו נידה, לעשות הכל כדי למנוע שיצא לגמרי לתרבות רעה, ואם יגלה אורח רוח כלפי אדם כזה, יש סיכוי כי בסופו של דבר יחזור בתשובה שלמה. הדבר אקטואלי ביותר בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, כאשר רוחות זרות נשבו ברחוב היהודי ואין בבתי מדרשות, צעירים נטו להתקרב לעולם החיצון, קטש בשיטה ומנע יציאתם של רבים לתרבות רעה לגמרי, וקירב הרבה צעירים מבתים מודרניים שברבות הזמן לא רק הם השתנו, אלא הם שינו את בתי הוריהם בתכלית.

מספר כי בביתו בקראקא הסתובב בחור ממזרח גליציה, שהיה מודרני, אך היה קשור לרבינו בקשר אביו, הוא ה' סוחר והתגלגל בשכונות ובדרכים, ותמיד במין בקראקא, היה סר לבית רבינו. בחור זה נהג לגלח את זקנו, ותיירץ זאת בכך שהוא מצוי הרבה בדרכים ואין זה נוה להתסובב מגודל זקן בין הגויים הנודפים

אנטישמיות. פעם שאל אותו רבינו, במה הוא מתגלה, הבחור הודה שהוא מתגלה בתער. מכוונות גילוח חשמליות עוד לא היו אז. שאל אותו רבינו שוב: והלא אפשר להתגלח בסם? השיב הבחור: הסם מסריח... השיבו רבינו: "האמן לי, עבירה מסריחה הרבה יותר!" ולא נתיח לו עד שהבטיח לו כי יחדל להתגלח בתער, והבחור הבטיח וקיים.

סיפר הרה"ק הנכבד רבי משה זילבערברג ז"ל שזכה להיות מהמבקרים והנכנסים ביותר בכל עת ועידן אל רבינו ז"ע בקראקא, ומתוך רתת וזיע הוא מתאר בזכרונותיו, את אשר שמע וחזה בימי חג ומועד, דבעת הכנסיה הגדולה שנוכחה בוועין לא הורשה להגיע לשם מטעם ממשלת פולין, היות שהי' "נתין טורקיה" (כשאר צאצאי צאצאיו של רבינו מריזין ז"ע, כמו שידוע שרבינו מריזין בחר בנתינות טורקי' בעת בואו להתיישב בסא"ג, כיון שהי' אצלו היתה כבושה אז ביד הטורקים), ולא "נתין פולין" ולכן גזרו אומר שאם יעזוב את פולין לא יתנוהו לחזור לתוכה, והופעלו השתדלות ולחצים מרובים (ואפי' מארה"ב פנו ממוסדות עליונים לממשלת פולין בענין זה) שירשוהו לצאת ולחזור אח"כ למקומו. ביתנים אלו ויבשרו לו מבואו של הרה"ק ז"ע, קם והרה"ק ה"אמרי אמת" ז"ע היה היו"ר של האסיפה, וכשנכנסו אלו ויבשרו לו מבואו של הרה"ק ז"ע, קם ועזב את האסיפה ויצא לקראתו לקבל פניו, וממש שמח לראותו, ושמחתו ביטא במשפט קצר שהשמיע ואמר: "מיט אייער קומען, האט די כנס", גאנץ אן אנדערע מובן" [-עם בייאתכם, האט די כנסיה מובן אחר לגמרי]. ולקחו בידו וככה הלכו שילבו רוע, והנביא חלקו במקום האסיפה. עדות נוספת ליחסו המיוחד של ה"אמרי אמת" ז"ע, קשרו לעובדה, שבנוסף להיותו אחד מעמודי התווך של אגו", נעשה גם עמוד תווך רוחני ומוסרי לתנועת "בית יעקב" בעיר קראקא פעל הסמינר המפורסם של "בית יעקב" בהנהגת הרב יהודה לייב אורליאן ז"ל. הסמינר חינך וגידל מורות עבור למעלה ממאתים וחמשים בתי הספר של תנועה זו בפולין, על ארבעים אלף התלמידות שבהם. כיום מאליי כי לתנועה בסדר גדול כזה, גם היום בעיות למכביר. רבי יהודה לייב, בהיותו חסיד גור, נהג לשטות את בעיותיו בפני רבו, עד שפעם העיר לו: "בעירך הלאו מתגורר רבי משה'ינו, למה אינך מתיישב עמו?" ואמנם מאז נעשה ר' יהודה לייב יוצא ונכנס אלו ומביא בפניו את בעיותיו. ה"ה פעם היה ר' יהודה לייב מביע את התפעלותו מן ההבנה העמוקה שלו, והתפיסה המבריקה שלו והעצות הטובות והמועילות שהשיא לו לחינוך הכול. (בו בזמן נוצר גם קשר הדוק בין הרה"ק לבין הרב יוסף ביגון, מטיבי ישיבת מיר, דמות מוסרית ואצילה מיוחדת במינה. גם הרב ביגון נמנה עם גדולי המהנכים של "בית יעקב"). וכך נעשה לעמוד תווך רוחני של תנועת בית יעקב. גם אחיו של ה"אמרי אמת", הרה"ק רבי משה'ינו מביאין, בהיותו בקראקא לרגל שמחה משפחתית, ביקר את הרה"ק במעונו, ושוחח עמו ביחידות משך ארבע שעות ומחצה.

פעם אחת עשה מרן שר התורה משטעבין לקראקא והגיע קול הברה קליליו הגדול של טשורטקוב והלכו לומדי הקליו לחזות במראה הנפלא של סוד שיה שני גדולי הדור, בקליו ה' אז העילוי המפלא הב' יוסף שטיינהרט שגם הוא לקח חבל בשיחתם וכל בני החבורה עמדו מסביב והתלהטו שם אש בקולות וברקים רמים כך דיברו בלימוד עד אור הבוקר. מהגו של הרה"ק מביאין ה' שבכל יום כשאמר "ואתה מושל בכל", סיבב עצמו והלך לעני' א' והריק ב' כיסיו מהקאפטען, ומילא הכיסים של המגבל, והי' שם כל מיני מטבעות, פופציגערס וכו'. פ"א בא למקום הנופש טריסקאוויטץ, דין א' מאונגארען, בעל צורה, עני ממש, ודאג מאד, שאין לו כסף אף להמרצאות הראשונות, ואמר לו שיבא אלי, (אני נתמקת לי לעזור להאורחים), ובא אלי ואמר גם לי כנ"ל. נחמתי אותו ואמרתי לו, אל תדאג יהודים הם רחמנים בני רחמנים, גם אמרתי לו, למחר תבא עמך להתפלל אצל ר' משה'לי, שאל אותי מי

הוא זה, אמרתי הוא רבי וכו'. למחרת הלך הני"ל, וכשהרבי ראה אותו, נתן לו שלום עוד לפני התפלה (עיין שו"ע סי' פ"ט אופנים שמותר), אז"ל כ"ש שהגיע ל"ואתה מושל בכל", הלך רבי משה'לי והריק אליו ב' כיסיו, אמנם לא הסתפק בזה, רק הווי הקאפטען והריק לו גם הכיסים הפנימיים של הקפטען. ואחר התפילה כשמהה הרב הני"ל את הכסף שקיבל אמר, כבר יש אף להוצאות ליעט לביתו. וידוע שבה גדולה היתה מעלת הצדקה אצל רבינו שמתמיד כשחזר לביתו לאחר הליכתו ברחוב היו כיסי בגדיו וחליפתו ריקים מכל פרוטה, כיון שבדרכו חילק את כל כספו לצדקה לעניים ונצרכים שפגש בדרכו.

עוד סיפר: פ"א הלכתי לטייל עמו אל האנאפיטשא, (זהו מעין א' ובעפע הראשונה כששוחים מהמים מרגשים טעם של נאפט ומרגשים חלושות, אמנם אח"כ שותים יותר ויותר כוסות מהמים, מפני שמושך מאד, כח נפלא בהבריה). ובדרך בא אלי גדול ליטאי רב או ראש ישיבה, ושאל אותנו על מאמר חז"ל היכן מקורו.

הייתי אז מושטט בש"ס, ציינתי ג' מקומות. והחליק לי ר' משה'לי (א וגלעט געגעבן) ואמר בבבלי לא נמצא יותר, אמנם בירושלמי אני יודע עוד ז' פעמים, ובמדרש י"ג פעמים. וכשבאנו בחזרה הראה לי כל המקומות בפנים.

עוד סיפר: כשהלכתי לטייל עם הרה"ק ר' משה'לי באיאנער ה"י משוחח בד"ה, ולא די שהי' זוכר ש"ס בע"פ רק ה' זוכר תשובות הרא"ש בע"פ עם הלשון. עוד סיפר: כשהייתי בטרסקאוויץ יחד עם הרה"ק ר"מ באיאנער, ה"י מנהגו באמירת התורה, שהי' אומר בע"פ בראשית חומש, לפעמים עד שני, ולפעמים עד שליש וכו' ואח"כ העמיד קושייתו על דרך האלשיך הק', ותי' הכל ע"פ כתבי האר"י, ובכל עת הייתי משתומם אין יתורצו כל אלו הקושיות.

סיפר הגאון ר' יוסף נפתלי שטרן זצ"ל כי הגה"ק ר' משה'לי מביאין ה' בקיא בכל שו"ת חת"ם סופר בעל פה. ופעם אחת אחד מנכדי חת"ם סופר שהי' בידיו כתבי יד שכתב חת"ם סופר על דרך הקבלה הביא להגה"ק ולאחר העיון הפטיר כי רואים מזה שלא הי' פותח בסתור מבגבלה.

סיפר האדמו"ר מסאדיגורא זצ"ל משמיה דאביו האדמו"ר מסאדיגורא זצ"ל, שדודו זקני - הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין ז"ע ביקר פעם בקראקא ביום ל"ג בעומר, ואת שלחנו לכבוד הילולא דרשב"י ערך שם בבית מדרשו של בן - אחיו הרה"ק רבי משה מביאין ז"ע הי"ד בהשתתפות קהל רב ביותר, אשר כדרכם של חסידים נעמדו צפופים על שלחנות ביהמ"ד כדי שיוכלו לראות היטב את הרה"ק מהוסיאטין ז"ע בעת עריכת השלחן. הנהגה בסימון פנה אחד מהרבינים שם להגה"ק רבי משה הי"ד ושאלו אם אין איסור בהשתמשות כגון זה, והגה"ק הי"ד השיבו דאדריבה בהשתמשות - מותרת היא, משום שיעודם של השלחנות הוא לסייע ללומדי ביהמ"ד בלימוד תורה"ק, ומאחר וכל תנועותיו הליכותיו וארחותיו של דודי הק' מהוסיאטין תורה הן וצריכין לימוד, הי' דשרי להשתמש בשלחנות ביהמ"ד כדי ללומדן, עכת"ד.

סיפר הרה"ק ר' יחזקאל האלפערין: למדתי בישיבת חכמי לובלין, הרה"ק ר' משה מביאין זצ"ל היה נשיא הישיבה, ופעמים בשנה היה מבקר בישיבה. בשבת ערך הרה"ק את שלחנו הטוהר בישיבה, והגאון הגדול מקאז'לוצ'י יושב גם כן בראש השלחן, אבל היו עצמו קצת לעצדים, כי לא רצה לשבת יחדיו בשלחן עם הרה"ק. ראינו דבר פלא, דהרה"ק עשה קידוש כדרך ריו"ן. בחשאי ובמתינות, והגאון היה אומר בלבט אש (מיט א ברען). בעת שהרה"ק מביאין היה בלובלין, לא היה הגאון אומר דברי תורה בשבת, ורק הגה"ק ר' משה'לי אמר, הגם שבכל שבת אמר הגאון דברי תורה בסעודה שלישית. דרכו של הרה"ק היה לומר דברי תורה על פסוק, והמשיך אחר כך והוכיח גמרות ומפרשים, ואמר גם על גל. בכל פעם שהגיע הרה"ק מביאין ללובלין היה נפגש עם הגאון הגדול מקאז'לוצ'י, היה בידידות ובקירובות, שיחתם בדברי תורה היתה במהירות, שלא היו יכולין להמשיך עמהם. זוכר אני

